

Aprentatges de la pandèmia: deu paraules clau

N. 260. Novembre 2021. Suplement del Quadern CJ n. 225
Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com • www.cristianismeijusticia.net

---

La pandèmia ha qüestionat el paradigma de l'autosuficiència sobre el qual reposava la nostra civilització i ha mostrat les grans limitacions que té el sistema econòmic en què ens basem a l'hora de garantir els drets bàsics de totes les persones, especialment d'aquelles que es troben en situació de vulnerabilitat. Els costos humans i econòmics ens exigeixen que treballem personalment, comunitàriament i institucionalment per contribuir al canvi que permeti revertir les lògiques actuals que es basen en visions de l'ésser humà fal·laces i ens aboquen com a humanitat a un futur insostenible. Passar pàgina ràpidament per oblidar aquest malson seria, en la nostra opinió, un error. Per tant, proposem deu apreentatges, deu paraules clau que marquen aquest temps i que hauríem de

treballar i examinar, de manera personal i comunitària, per tal que tot el que hem viscut aquest darrer any i mig no sigui endebades.

1. Ferides

La pandèmia ens ha fet reconèixer novament la nostra condició humana: ferida i vulnerable. La pandèmia ha socialitzat el patiment, però és cert que no totes i tots l'hem patit de la mateixa manera. Si el patiment no ens afecta, potser hauríem de guardar silenci i escoltar. Assumir l'antropologia de la vulnerabilitat significa «acollir-nos» com a éssers fràgils i interdependents. En una societat de l'autosuficiència, mostrar-se vulnerable qüestiona l'èxit, l'estatus o la valoració

---

social. Un verb ens pot inspirar: *corporitzar*. Corporitzar el patiment o encarnar-lo en nosaltres mateixos i veure què ens exigeix. Des de l'espiritualitat cristiana, l'experiència de la vulnerabilitat i la fragilitat de Jesús a la Creu ens convida a acollir la pròpia fragilitat.

2. Desigualtat

La pandèmia ha suposat un retrocés en la lluita contra la disminució de la pobresa i un increment de les desigualtats. Hem d'entendre que la desigualtat té diferents formes que es van entrecreuant i van creant una realitat complexa i dinàmica (precarietat laboral, debilitat dels serveis públics fonamentals com la salut i l'educació, l'emergència climàtica i els desplaçaments forçats, les migracions, el racisme institucional...). Les desigualtats, en plural, representen projectes de vida estroncats i ferides en la fraternitat. Des d'una visió cristiana, aquesta precarietat també significa malaltia per al projecte de Déu. La distribució de la riquesa explica, de manera evident, l'afectació del virus i el seu impacte desigual segons les zones geogràfiques. Ho veiem de la mateixa manera en la distribució de les vacunes arreu del món.

3. Complexitat

La pandèmia ha suposat una eclosió de la complexitat i les grans paradoxes com són, per exemple, la salut pública o la recuperació econòmica, el control social o la llibertat individual; allà on reduïem despeses, ara toca incrementar-les; davant les dificultats viscudes per garantir la sobirania alimentària, es promou el

proteccionisme en lloc del lliure comerç que abans es propugnava. No tenim el pensament preparat per comprendre aquestes paradoxes. Això ens obliga a recórrer a anàlisis multidisciplinàries, en les quals també la teologia ajudi a clarificar quins pecats pot amagar la realitat social —paradoxal i opaca— en què ens movem.

4. Paradigma d'interconnexió

L'ecointerdependència que ens vertebrava ens fa a totes i a tots responsables de la resta de la humanitat i del planeta. «No pot ser real un sentiment d'íntima unió amb la resta d'éssers de la naturalesa si al mateix temps al cor no hi ha tendresa, compassió i preocupació pels éssers humans» (*Laudato Si'* núm. 91). Davant d'aquesta situació amenaçadora, s'incrementen les dinàmiques individualistes, l'egoisme i l'aïllament; augmenta la sospita respecte «l'altre»; les emocions tenen preferència per sobre del coneixement i disminueix el sentit comunitari de pertinença, clau per a la participació i la democràcia. En l'àmbit públic, es promou una dinàmica d'«excitació permanent» que contribueix a potenciar més i més l'alarma social i la por.

Davant d'un desig paradoxal de supervivència individual, advoquem per construir, des de la nostra vulnerabilitat intrínseca, una reparació de la dignitat que ho interrelacioni tot. Hi ha diferents opcions de lectura de la realitat i de la resposta que hi donem, a les quals l'Església i les seves institucions poden aportar valor social: davant de la por, la seguretat que ofereix la comunitat; davant del desconcert, la recerca creativa de noves solucions; davant del «campi qui pugui»,

la promoció d'una cultura de la solidaritat.

5. Bé comú

La manca d'equipament i d'infraestructures sanitàries en molts llocs del món, o la impossibilitat de garantir la vacunació universal en un context de pandèmia global són alguns dels exemples que han posat de manifest els riscos que comporta supeditar la gestió dels serveis bàsics i la garantia de drets a les dinàmiques del lliure mercat. Cal comptar amb un Estat capaç de garantir els drets bàsics universals a tota la població. Així, urgeix posar en marxa una reforma fiscal que contribueixi a la redistribució de la riquesa i a revisar les polítiques públiques i la participació dels diferents agents socials amb l'objectiu de garantir que s'orientin al bé comú. En aquest sentit, cal incrementar el rol de control per part de la ciutadania.

6. Ruptura

La incertesa és el signe d'aquests temps actuals, la seguretat sembla el gran valor emergent de la pandèmia. En contra d'una certa dinàmica d'acceleració dels processos globals que s'han anat donant, ens hem sentit, més o menys, interromputs. Hem vist que creixien petites alternatives socials, que es feien viables possibilitats inèdites, que, en definitiva, petites comunitats es convertien en lloc de salvació i acollida dels exclosos i els qui pateixen. La promesa evangèlica del Regne de Déu ha irromput per sorpresa en llocs inimaginables. La cultura, com a eina que inspira la imaginació, pot oferir nous marcs de comprensió i pensament.

7. Reptes per a la fe

La pandèmia ha plantejat moltíssims interrogants a la fe. Com es pot parlar des de dins de la pandèmia sense prendre'n distància? Reflexionem des de l'experiència, barrejant reflexions que van des del cap al cos, i al revés, i necessitem confrontar-la amb la veu de la gent que està malalta, de les diferents vivències del confinament, del dol... El sosteniment de la fe és una activitat cristiana molt més costosa que fer teologia. Probablement, l'Església no ha estat a l'alçada del moment com una veu que s'aixequés clara entre altres veus, capaç de donar orientacions de sentit i acompanyament en aquest temps. Encara que, certament, durant la pandèmia, les associacions religioses han demostrat de manera silenciosa una gran capacitat d'acompanyar les persones i d'apropar-se a les més vulnerables.

8. Espiritualitat

L'espiritualitat no és quelcom sobre el qual es teoritza o s'especula, l'espiritualitat es viu. Ha d'existir aquesta vida espiritual en nosaltres, aquesta connexió constant amb el Senyor (en la pregària, en l'examen, en la freqüència de la lectura de l'evangeli, de la vida sacramental, etc.). L'experiència de sant Ignasi parteix d'una vivència. Hem de deixar-nos commoure pel Senyor crucificat i preguntar-nos: «Què he fet? Què faig? Què he de fer per Crist?». Aquest commoure's davant el rostre dels crucificats i crucificades del nostre món suposa un compromís real en un moment preteològic que posteriorment ens ha de portar a seguir el Senyor en el seu ofici de consolar, però de la mateixa manera a posar la nostra

espiritualitat al servei de la realitat social, i també eclesial, des del discerniment que reivindica una comprensió d'una Església de comunió.

9. Resurrecció-esperança

Convenim que la resurrecció és el paradigma des del qual, com a creients, hem d'apropar-nos a la realitat, més encara després de la crisi provocada per la COVID-19. Què suposa la resurrecció en un context de pandèmia? La resurrecció és el que ens permet l'esperança. No es pot solament mirar la creu; hem de mirar la creu des del plantejament de l'entrega de Jesús, d'un Jesús ressuscitat. Els deixebles d'Emmaús només poden experimentar i confirmar que s'han trobat amb el ressuscitat si tornen a la comunitat, i, mentrestant, creuen i esperen. Aquesta crida a la dimensió comunitària pot ser un punt de partida per recuperar l'esperança o una oportunitat per tal que aquesta esperança no quedi com a quimera o com a utopia, i fer que es converteixi en quelcom quotidià.

Què esperem com a comunitat i com a societat? Com podem obrir-nos a esperar l'inesperat i de quina manera vivim aquesta esperança sense caure en el pessimisme?

10. Paradigma de les cures

Davant del perill de quedar-nos aturats en el diagnòstic i davant del repte de ser protagonistes en l'escriptura dels signes dels

temps, sorgeix la necessitat d'un canvi estructural des d'un nou model de *cuidania*, des del reconeixement de les nostres vulnerabilitats, posant la *vida bona* en el centre de les nostres praxis i de les polítiques públiques. Mirar el món des de la vulnerabilitat i la interdependència que ens corresponen és un gir potent que no es pot resoldre només modificant i ajustant el model actual. Cal aprofundir i ampliar la nova antropologia ecològica que convida a la cura de la vida, a la protecció de la debilitat, a la contenció dels desigs i el consum, a l'autolimitació... Aquest nou enfocament qüestiona enormement la cultura de l'èxit i l'estatus que predomina en la major part de les activitats de l'esfera pública. La pandèmia ens convida a iniciar vectors de canvi personal i social que no podem posposar.

* * * * *

Els deu aprenentatges, amb les seves corresponents paraules clau, són una narració oberta, teixida per moltes persones durant un any. El tancament d'aquest relat és tasca de cada lector individual o col·lectiu. Per això, ens pot ajudar, ja sigui per a cada paraula o per al conjunt del text, que ens plantejem aquestes tres preguntes: què m'ha cridat més l'atenció? I, precisament, allò que m'ha cridat més l'atenció, què té a veure amb la meua vida? El pas següent és bastant evident, ja que es tracta de mobilitzar-nos i comprometre'ns de manera concreta: a què em porta el que he descobert?

Grups de Reflexió Social des de la Fe¹

---

1. Els Grups de Reflexió Social des de la Fe són una iniciativa de les Plataformes Apostòliques de la Companyia de Jesús a Espanya. En concret hi han participat grups de Bilbao, Donosti, Granada, Saragossa, Barcelona i València.